

Kritik mot Statens institutionsstyrelses (SiS) ungdomshem Bärby för handläggningen av en fråga enligt 15 b § LVU om vård av en ungdom vid en låsbar enhet

Beslutet i korthet: En ungdom vårdades på ett ungdomshem vid en låsbar enhet enligt 15 b § LVU. När ungdomen omplacerades till Bärby ungdomshem fattades beslut om att avsluta vården vid den låsbara enheten. Bärby beslutade samma dag att ungdomen skulle vårdas vid en låsbar enhet på Bärby. Sammanlagt, under sin tid på båda ungdomshemmen, vårdades ungdomen vid en låsbar enhet under en väsentligt längre tid i följd än den tvåmånadersperiod som anges i 15 b § andra stycket LVU.

I beslutet uttalar JO att tvåmånadersfristen i 15 b § andra stycket LVU inte påverkas av att den unge under vårdtiden omplaceras från ett ungdomshem till ett annat. Bärby ungdomshem kritiserar för att man inte kontrollerade om ungdomen hade vårdats vid en låsbar enhet före omplaceringen, vilket fick till följd att tvåmånadersfristen i 15 b § andra stycket LVU överskreds.

Anmälan

I två anmälningar till JO, den 13 respektive den 20 januari 2017, klagade AA på hur socialtjänsten hade behandlat hennes son BB. Hon anförde bl.a. att sonen hade vårdats under flera månader på en låsbar enhet vid ett särskilt ungdomshem utan att beslutet hade omprövats.

Utredning

JO hämtade in journalanteckningar från SiS ungdomshem Bärby. JO begärde därefter att SiS ungdomshem Bärby skulle komma in med skriftliga upplysningar. Efter en genomgång av handlingarna och inhämtande av ytterligare journalanteckningar beslutade JO att begära in ett yttrande från SiS om det som AA hade anförut om sonens placering på en låsbar enhet.

I ett remissyttrande anförde SiS bl.a. följande.

Från Bärby inhämtat yttrande

Institutionschefen vid Bärby har uppgett i huvudsak följande.

Den 11 november 2016 skrevs ungdomen in vid Bärby på en låsbar avdelning. Samma dag fattades beslut om vård på låsbar enhet. Detta beslut skulle omprövas den 11 januari 2017, om det inte hade funnits en tidigare historia för ungdomen.

KIA kräver att vissa beslut fattas för att man sedan ska kunna fatta andra beslut oaktat om det första beslutet behöver fattas eller ej (t.ex. krävs att beslut om att avsluta vård på låsbar enhet görs, för att beslut ska kunna fattas om utskrivning/överflyttning till en annan institution). Det finns inte någon funktion i KIA som har koll på detta, liknande påminnelsen om att ompröva vård i enskildhet. Det är därför lätt att tappa bort beslut från en annan institution, när en ungdom skrivs in i en obruten vårdkedja. Denna brist har påpekats från verksamheten, bl.a. från institutionschefen, under ett flertal år till olika enheter på huvudkontoret. Svaret har hittills varit att de medel som avsatts till förändringar i KIA inte har räckt och att det har funnits andra förändringar i KIA som har haft högre prioritet.

Om allt hade gått korrekt till skulle det nya beslutet om vård på låsbar enhet för ungdomen ha omprövats senast den 17 december 2017, med hänsyn tagen till den tid som han hade vistats vid SiS ungdomshem Tysslinge (Tysslinge). För att detta ska upptäckas måste den som ska ompröva eller bereda beslutet gå in i Tysslinges klientdiarium i stället för att utgå från det beslut som fattats vid Bärby. Detta har missats vid ungdomens vistelse vid Bärby, institutionen har utgått från att datum för omprövning var den 11 januari 2017.

Ungdomens vistelse på låsbar enhet omprövades inte den 11 januari 2017. Den 10 januari 2017 inkom ett beslut från socialnämnden enligt 11 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, om att omplacera ungdomen till SiS ungdomshem Ljungbacken (Ljungbacken). Samma dag begärdes en polishandräckning för att genomföra denna förflyttning omgående. Förflyttningen genomfördes dock inte förrän den 16 januari 2017 och i samband med utskrivningen/överflyttningen avslutades vården på låsbar enhet. Eftersom planeringen var att ungdomen skulle flytta innan det var dags att ompröva vården på låsbar enhet, missades datumet för att detta passerats i samband med att hans flytt drog ut på tiden.

Dokumentation

Av dokumentationen i KIA framgår bl.a. följande.

Den 17 oktober 2016 fattas beslut om vård på låsbar enhet för ungdomen vid Tysslinge. Den 8 november fattar Uppsala kommun beslut om omplacering av ungdomen till Bärby. Den 11 november 2016 avslutas vård på låsbar enhet vid Tysslinge. Samma dag skrivs ungdomen in vid Bärby, som även fattar beslut om vård på låsbar enhet.

Den 10 januari 2017 beslutar Uppsala kommun att omplacera ungdomen till Ljungbacken. Den 16 januari fattas beslut om avslutande av vård på låsbar enhet vid Bärby.

Uppgifter från systemförvaltare och förvaltningsledare

SiS förvaltningsledare har uppgett bl.a. följande.

Det är inte möjligt att lägga in en egen bevakning som påminner om omprövning av ett beslut om vård på låsbar enhet i KIA. Har man påbörjat beslutet så måste det avslutas vid en omplacering och det påminner däremot systemet om. Det är alltså tvingande att avsluta ett beslut om vård på låsbar enhet i KIA vid en omplacering. När det gäller beslut om vård i enskildhet så lägger systemet automatiskt in en bevakning som påminner om omprövning. Någon sådan finns inte för beslut om vård på låsbar enhet. Det finns alltså varken någon automatisk bevakning eller någon som handläggaren kan lägga in på egen hand i dessa fall.

Systemförvaltaren vet att det har kommit in önskemål om att det ska finnas en bevakning gällande vård på låsbar enhet. Att det inte har funnits en sådan beror

på hur kravställningen sett ut vid upphandlingen av nuvarande KIA. Det är inte tekniskt svårt att skapa en sådan. Det är hans uppfattning att SiS har avvaktat det nya klientadministrativa systemet som kommer att innehålla sådana ändringar.

SiS systemförvaltare uppger bl.a. att institutionerna har behörighet att se dokumentationen gällande en ungdom bakåt i tiden.

Rättslig reglering m.m.

Det framgår av 15 b § första stycket LVU att den intagne får beredas vård vid en enhet inom hemmet som är låsbar eller på annat sätt inrättad för särskilt noggrann tillsyn, om det är nödvändigt med hänsyn till den intagnes, övriga intagnas eller personalens säkerhet, eller om det är nödvändigt för att förhindra att den intagne avviker eller för att i övrigt genomföra vården. Av andra stycket framgår att den intagne får vårdas vid en sådan enhet under högst två månader i följd. Om särskilda behandlingsskäl föranleder det, får dock vården vid enheten pågå längre tid, förutsatt att något av de fall som anges i första stycket fortfarande föreligger och att den intagne samtidigt ges möjlighet till vistelse i öppnare former eller utanför hemmet.

Av SiS Riktlinjer/Juridik LVU, Flik 6:26, framgår bl.a. följande.

Om den unge byter institution under tiden som han eller hon vårdas på en låsbar enhet fortsätter tvåmånadersperioden att löpa. Det går således inte att byta institution och börja räkna på en ny tvåmånadersperiod. Det är därför viktigt att den nya institutionen kontrollerar om den unge, innan han eller hon förflyttades, vistades på en låsbar enhet för att beräkningen ska bli rätt.

Av Flik 6:27, framgår vidare bl.a. följande.

Om den unge vårdas på låsbar enhet och byter institution är det viktigt att komma ihåg att tiden på låsbar enhet vid den första institutionen ska läggas ihop med tiden på låsbar enhet vid den nya institutionen. Har den unge t.ex. under sin vistelse vid den första institutionen vårdats på låsbar enhet från den 1 mars till den 25 april så måste institution två erbjuda den unge öppnare former senast efter fem dagars vistelse vid institutionen, dvs. den 1 maj. Samtidigt måste det även i beslutet anges de särskilda behandlingsskäl som föranleder fortsatt vård på låsbar enhet.

Bedömning

Av utredningen framgår att beslut om vård på låsbar enhet fattades vid Tysslinge den 17 oktober 2017. Detta beslut skulle alltså ha prövats i enlighet med 15 b § andra stycket LVU senast den 17 december 2017. Eftersom ungdomen hade omplacerats vid den tidpunkten skulle prövningen ha gjorts av den nya institutionen. Så har inte skett utan ett nytt beslut om vård på låsbar enhet har i stället fattats den 11 november 2016, ett beslut som inte har omprövats inom tvåmånadersfristen men har avslutats den 16 januari 2017 i samband med en omplacering.

För att en ungdom inte ska gå miste om en prövning enligt 15 b § andra stycket LVU är det av synnerlig vikt att institutionerna observerar tvåmånadersfristen, även vid omplaceringar. Det kan konstateras att SiS riktlinjer uppmärksammar vikten av att den nya institutionen, vid en omplacering, kontrollerar om ungdomen innan förflyttningen vistades på en låsbar enhet. I det aktuella fallet framgick det av KIA att beslut om vård på låsbar enhet hade fattats vid Tysslinge den 17 oktober 2017. Detta är något som borde ha kontrollerats av Bärby, i enlighet med riktlinjerna. Misstaget fick till följd att omprövningen försenades i ca en månad. Det måste således konstateras att riktlinjerna inte följts i detta hänseende, till nackdel för den enskilde.

SiS anser således att riktlinjerna i och för sig är tillfredsställande, men att det inträffade inskräper behovet av att kontroll sker bakåt i tiden av vårdkedjan. Ansvar för en sådan kontroll åvilar SiS personal.

Men oavsett det nu sagda så har det i ärendet kommit fram att det finns möjligheter att utveckla KIA med en funktion som skulle underlätta för beslutsfattare att observera tidsfristerna. Det framgår av förvaltningsledarens yttrande att SiS har för avsikt att, i samband med den pågående upphandlingen av ett nytt klientadministrativt system, lägga in en bevakningsfunktion vid beslut om vård på låsbar enhet. En sådan funktion framtar naturligtvis inte beslutsfattaren sitt ansvar men skulle kunna förebygga det slags händelse som anmälan avser.

När det gäller det beslut som institutionen underlät att ompröva den 11 januari 2017 har institutionen uppgett att så skedde på grund av att en handräckning av polis inte kom till stånd som planerat. Motsvarande bedömning måste göras också avseende denna händelse, trots att den kan tillskrivas yttre omständigheter. Rutinerna bör ses över vad gäller sådana oförutsedda händelser.

AA fick tillfälle att yttra sig över remissvaret och lämnade senare in ytterligare skrifter.

Bedömning

SiS har i sitt remissyttrande redogjort för den relevanta rättsliga regleringen.

Av utredningen framgår följande. Den 17 oktober 2016 beslutades att BB skulle vårdas vid en låsbar enhet på SiS ungdomshem Tysslinge. När BB den 11 november 2016 omplacerades till SiS ungdomshem Bärby fattade Tysslinge beslut om att avsluta vården vid den låsbara enheten. Bärby beslutade samma dag att BB skulle vårdas vid en låsbar enhet på Bärby. Vården vid den enheten avslutades den 16 januari 2017, i samband med att BB skrevs ut från Bärby.

Det finns inte någon bestämmelse i LVU som reglerar hur fristen i 15 b § andra stycket LVU ska räknas när den unge flyttas från en låsbar enhet vid ett ungdomshem till en sådan enhet vid ett annat ungdomshem. Bestämmelsen bygger dock på att den unge inte ska vårdas vid en låsbar enhet längre tid än två månader i följd, och en förutsättning för att vården därefter ska få fortsätta är att det görs en prövning enligt 15 b § andra stycket LVU. Enligt min mening påverkas inte fristen av att den unge under vårdtiden omplaceras från ett ungdomshem till ett annat ungdomshem. Detta är också SiS:s inställning.

BB har sammanlagt, under sin tid på Tysslinge och Bärby, vårdats vid en låsbar enhet under en väsentligt längre tid i följd än den tvåmånadersperiod som anges i 15 b § andra stycket LVU. Det beslut som fattades på Bärby den 11 november 2016 innebar inte att en ny tvåmånadersperiod började löpa, och en prövning enligt 15 b § andra stycket LVU borde rätteligen ha gjorts senast den 17 december 2016.

En placering vid en låsbar enhet utgör ett ingrepp i den unges fri- och rättigheter, och det är därför av synnerlig vikt att den frist som anges i 15 b § andra stycket LVU iakttas. SiS har uppgett att det framgår av myndighetens

riktlinjer att det på Bärby borde ha kontrollerats om BB hade vårdats vid en låsbar enhet även på Tysslinge. SiS har medgett att riktlinjerna inte har följts och förklarat att både rutiner och det klientadministrativa systemet ska ses över, bl.a. för att lägga in en bevakningsfunktion för beslut om vård vid en låsbar enhet. Även om en sådan funktion inte befriar SiS från dess ansvar att se till att fristen i 15 b § andra stycket LVU iakttas, ser jag naturligtvis positivt på en sådan översyn. SiS ungdomshem Bärby förtjänar dock kritik för att man inte kontrollerade om BB hade vårdats vid en låsbar enhet före omplaceringen, vilket fick till följd att tvåmånadersfristen i 15 b § andra stycket LVU överskreds.

Vad AA har anfört i övrigt ger inte anledning till något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.